

TRABANTOVY TOULKY KNIHOU

průvodce na čtenářskou cestu
Bibli (nejen) pro prvočtenáře

ČÁST 1.

(KAPITOLY 1 - 70)

Gn 1,1 – Ex 20,16

Mt 1,1 – Mt 24,35

Jan Vojvodík

(jak jsem je sedm let pro radost
psal jako svůj blog na:
toulkyknihou.wordpress.com
pod jménem Trabant)

TRABANTOVY TOULKY KNIHOU – část 1.

Průvodce na čtenářskou cestu Biblí
(nejen) pro prvočtenáře

Část 1. (kapitoly 1 - 70)

Gn 1,1 – Ex 20,16

Mt 1,1 – Mt 24,35

Jan Vojvodík

(jak jsem je sedm let pro radost psal jako svůj blog na
toulkyknihou.wordpress.com pod jménem Trabant)

OBSAH

TRABANTOVY TOULKY KNIHOU – ČÁST 1.	2
PŘEDMLUVA	6
1. ANATOMIE BIBLE	9
2. NA POČÁTKU STARÉHO A NOVÉHO ZÁKONA	12
3. ADAM, EVA A NAROZENÍ Z PANNY (GEN 2 A MT 1,18-25)	17
4. KLÍČOVÁ OTÁZKA ZVLÁŠTNÍHO DIVADLA (GEN 3 A MT 2)	22
5. PRVNÍ VRAH A STŘEDNÍK MÍSTO TEČKY (GEN 4,1-16 A MT 3)	27
6. VE MĚSTĚ A NA POUŠTI (GEN 4,17-26; 5 A MT 4,1-11).....	32
7. LOŤ NA POUŠTI A OPUŠTĚNÉ ČLUNY (GEN 6–8 A MT 4,12-25)	37
8. O BUDOVÁNÍ, DEVASTACI A NEČEKANÉ HRANICI (GEN 9-11 A MT 5,1-12).....	43
9. O CESTĚ DO NEZNÁMA, SOLI A SVĚTLE (GEN 11,31-32; 12,1-9 A MT 5,13-16)	
.....	48
10. O SESTUPECH, OTAZNÍCÍCH, ZÁVORKÁCH A ČÍSLECH (GEN 12,10-20 A MT	
5,17-20)	52
11. O RODOKAPSECH, JABLČÍCH A JASPEROVĚ OSE (GEN 13-14 A MT 5,21-37)	
.....	56
12. O ŘEZÁNÍ SMLOUVY, OČÍCH A ZUBECH (GEN 15 A MT 5,38-48)	61
13. O HODINKÁCH, CHRONICÍCH A JEDNÉ MILIARDĚ (GEN 16 A MT 6,1-18)	66
14. O IDENTITĚ, RITUÁLECH A MIKROEKONOMII (GEN 17 A MT 6,19-34).....	70
15. O LICITACI, BOMBÁCH A SOUDECH (GEN 18 A MT 7,1-12)	76
16. O NADSÁZCE, NEDŮVĚŘE A DVOU CESTÁCH (GEN 19 A MT 7,13-14)	81
17. O SELHÁNÍCH, VÝZVÁCH A DŮVĚŘE (GEN 20 A MT 7,15-28)	85
18. O RODINĚ, NEMOCI A ORCHESTRU (GEN 21 A MT 8,1-17).....	89
19. O HORORU, ZMÁČENÝCH KOTNÍCÍCH A NÁSLEDOVÁNÍ (GEN 22 A MT 8,18-	
22)	94
20. O JESKYNÍCH, OCEÁNECH A SKLENICÍCH (GEN 23 A MT 8,23-27)	98
21. O SVAZCÍCH, PLOTECH A REVIZÍCH (GEN 24 A MT 8,28-34).....	102
22. O PRIVILEGIÍCH, DVOJČATECH A GORDICKÝCH UZLECH (GEN 25 A MT 9,1-8)	

.....	106
23. O BIOLOGICKÝCH OTCÍCH, ŠACHOVNICI A EXEKUTORECH (GEN 26 A MT 9,9-13)	110
24. O ZBRKLOSTI, ŠROUBECH A NÝTECH (GEN 27 A MT 9,14-17)	114
25. O ÚTĚCÍCH, DEMONSTRACÍCH A MANIFESTACÍCH (GEN 28 A MT 9,18-34).....	118
26. O DEJA VU, UČEDNÍCÍCH A CÍRKVÍCH (GEN 29 A MT 9,35-38; 10,1-4)	123
27. O ABSURDNÍM DRAMATU, MZDĚ A NAPLŇOVÁNÍ TRIBUN (GEN 30 A MT 10,5-42)	128
28. O CETKÁCH, PRŮKAZECH A MŘÍŽÍCH (GEN 31 A MT 11,1-15)	132
29. O ZCHROMENÍ, LOSERECH A BŘEMENECH (GEN 32 A MT 11,15-30)	136
30. O ÚKLONÁCH, OBSAHU A FORMĚ (GEN 33 A MT 12,1-14).....	140
31. O FANATISMU, PREONECH A PRÁZDNÝCH JEVIŠTÍCH (GEN 34 A MT 12,15-21)	144
32. O NOVÝCH ZAČÁTCÍCH, VODOPÁDECH A PŘETIŽENÝCH TEXTECH (GEN 35-36 A MT 12,22-32).....	149
33. O ŽÁRLIVOSTI, SNECH A MASKÁCH (GEN 37 A MT 12,33-50)	153
34. O VSUVCE, SESTUPU A DOBRÉ PŮDĚ (GEN 38 A MT 13,1-23)	158
35. O PTAŽÍCH, BOLŠEVNÍKU A HERBICIDECH (GEN 39 A MT 13,24-30)	163
36. O NESTANDARDNÍCH SITUACÍCH A NENÁPADNÝCH ZAČÁTCÍCH (GEN 40 A MT 13,31-32).....	168
37. O ÚŘADECH, DOBRODRUŽSTVÍCH A OŽIVENÝCH SMĚROVKÁCH (GEN 41 A MT 13,33-35).....	172
38. O KOVÁRNĚ, POKLADECH A STŘELKÁCH (GEN 42-45 A MT 13,44-46)	176
39. O MATEMATICE, VÝLOVU A DEFINITIVĚ (GEN 46 A MT 13,47-52)	181
40. O MOCNÝCH, NE MOCNÝCH A PŘEDSUDCÍCH (GEN 47 A MT 13,53-58) ...	185
41. O PŘEKŘÍŽENÝCH RUKOU A HLAVĚ NA MÍSE (GEN 48 A MT 14,1-12)	189
42. O DVOU KONCÍCH A MNOHU Z MÁLA (GEN 49-50 A MT 14,13-21)	192
43. O CHODECH NECHODECH A CHŮZI NECHŮZI (EX 1 A MT 14,22-32)	196
44. O NILSKÉM PLAVÁČKOVÍ A SVĚTOVÝCH STRANÁCH JEDNOHO JEZERA (EX 2 A MT 14,34-36).....	201
45. O JMÉNU NEJMÉNU, KUTNĚ A PUTNĚ (EX 3 A MT 15,1-20).....	205
46. O MALÝCH VELKÝCH A LÉKAŘI NELÉKAŘI (EX 4 A MT 15,21-31)	209
47. O POMOCI NEPOMOCI A ZBYTEČNÉM ZACYKLENÍ (EX 5 A MT 15,32-16,12)	214
48. O ZAPRÁŠENÝCH PŘEDCÍCH A CÍRKVI NECÍRKVI (EX 6 A MT 16,13-20)	218

49. O VÁLCE KULTŮ A NEČEKANÝCH METEORITECH (Ex 7 A Mt 16,20-23)	222
50. O ŽABÁCH NEŽABÁCH A TŘECH IMPERATIVECH (Ex 8 A Mt 16,24-27)	227
51. O DVOU ROLÍCH, STANECH A KONZERVÁCH (Ex 9-10 A Mt 16,28; 17,1-13)	232
52. O NEÚSTUPNOSTI, OŘECHU V LÁHVI A ROZLIŠOVÁNÍ (Ex 11 A Mt 17,14-21)	236
53. O VELIKÝCH NOCÍCH A RYBĚ OTŘES SE (Ex 12 A Mt 17,22-27)	240
54. O EGYPTECH, SLOUPECH, MIKRU A MAKRU (Ex 13 A Mt 18,1-14)	244
55. MEZI EGYPTEM A MOŘEM A MEZI BLIŽNÍMI (Ex 14 A Mt 18,15-20)	249
56. O KVĚTINÁCH, MARÁCH A LIMITECH (Ex 15 A Mt 18,21-35)	254
57. O POUŠTÍCH, MOZAIKÁCH A ÚNIKOVÝCH ZÓNÁCH (Ex 16 A Mt 19,1-12) 258	
58. O ŽÍZNI, PŘÍRUČKÁCH A ZRCADLECH (Ex 17 A Mt 19,13-22)	263
59. O MALÝCH VELKÝCH PŘÍBĚŽÍCH, ZÚŽENÉM PROFILU A ZAVAZADLECH (Ex 18 A Mt 19,23-30)	268
60. O POSLOUPNOSTI, KAŠNÁCH A PŘEPSANÝCH POŘADNÍCÍCH (Ex 19 A Mt 20,1-16)	272
61. O ÚČETNICTVÍ, OČEKÁVÁNÍCH A DIVOKÉ VODĚ (Ex 20,1-2 A Mt 20,17-34)	276
62. O KOLOTOČÍCH, CENTRIFUGÁCH A TRIUMFECH (Ex 20,3 A Mt 21,1-9)....	280
63. O ZAJEČÍCH PACÍČKÁCH, OBCHODU A USYCHÁNÍ (Ex 20,4-6 A Mt 21,10-22)	284
64. O ZAVÍRANÝCH OČÍCH, NÁLEPKÁCH A HÁČCÍCH (Ex 20,7 A Mt 21,23-45) 289	
65. O VYČNÍVÁNÍ, ROZCESTÍCH A ODĚVECH (Ex 20,8-11 A Mt 22,1-14)	293
66. O LETOKRUZÍCH, ÚSTAVNÍM PLNIVU A PALČIVÉM OSTŘÍ (Ex 20,12 A Mt 22,15-22)	298
67. O PROBLEMATICKÉ JEDNODUCHOSTI, SMEČÍCH A LEKSELLOVĚ GAMMA NOŽI (Ex 20,13 A Mt 22,23-33)	302
68. O TOM, ŽE SPOLU NENÍ VEDLE SEBE A KÁMEN NENÍ TRILOBIT (Ex 20,14 A Mt 22,34-45)	306
69. O STRÁČÍCH HNÍZDECH A KROUPÁCH NA SKLE (Ex 20,15 A Mt 23)	311
70. O KŘIVÝCH ARGUMENTECH A NESMYSLNÉM ŠPENDLÍKU (Ex 20,16 A Mt 24,1-35)	316
COPYRIGHT.....	320

PŘEDMLUVA

Milí čtenáři, chci vás pozvat na dobrodružnou cestu knihou, kterou mnozí máme ve své knihovně, ale jen málokdo z nás ji přečetl. Toulky Knihou mají velké „K“ v názvu schválně. Bible totiž v původním jazyce skutečně znamená knihu, slyšíme to již v naší zdomácnělé „bibliotéce“.

Proč číst knihu – Bibli, když třeba nejsme křesťané a křesťanství nás neoslovuje? Inu, třeba proto, že se vyplatí znát kořeny svého kulturního okruhu, své civilizace. Žít například v Dubaji a neznat korán může být docela faux pas. Potřebujeme ale znát Bibli v jednom z nejateističtějších národů Evropy? Dějiny zemí Koruny české s používáním a výkladem Bible velmi úzce souvisely. Jsme národem mučedníka Husa a biskupa Komenského. O dávno zašlých staletích sice hovoříme jako o „době před naším letopočtem“, ale na západ od našich hranic se univerzálně používá označení „před Kristem“. Událost, která rozdělila počítání času v našem kulturním okruhu na „před“ a „po“, velmi úzce souvisí s knihou, na kterou se v našich knihovnách praší. Není totiž čtivá, nejde o román, novelu, sbírku povídek,

ale o celou knihovnu, soubor knih, které vznikaly v různém období, byly psány různým jazykem a určovány často velmi odlišnými vnějšími okolnostmi. Přesto je dobré tuto nečtivou knihu otevřít a začít v ní číst. Pozorný čtenář totiž brzy zjistí, že jde o úžasný kaleidoskop, ve kterém vidí historii i přítomnost, ve kterém poznává svou příslušnost k druhu „homo sapiens“, poznává, že člověk se nemění, mění se jen kulisy jeho života, poznává, že za kulisami života a zdmi životního divadla je obrovský a úchvatný svět, který nelze nahmatat, jehož se nelze dotknout - a přesto jej nelze ani se zárukou zpochybnit.

Vždy jednou týdně, v neděli, na tomto blogu vyjde jeden díl průvodce Biblí pro (nejen) prvočtenáře. Pojdme společně číst, a možná nad přečteným dál sami přemýšlet. Můžeme mít a všichni máme spoustu výhrad ke křesťanům a křesťanství. Jenže o to tu nejde a nepůjde. Chceme se projít knihou, ne řešit, jak ji které skupiny v historii pochopily a dodnes chápou. Chceme si budovat vlastní dveře do textu, použít vlastní oči, mít vlastní názor. Úkolem průvodce je otevřít dveře, překonat kulturní rozdíly mezi situací člověka 21. století a textem, často o více než 21 století starším, upozornit na zajímavá místa.

Pojďme se společně projít knihou, kterou málokdo přečte sám. Pojďme se projít do bible. A protože průvodce se řekne také „trabant“, zve vás Váš

Trabant

(měl jsem postupně tři auta toho jména a se všemi jsem užil spoustu dobrého)

Než začnete číst příslušnou kapitolu, přečtěte si, prosím, nejprve sami biblický text, ke kterému se vztahuje. Pokud nemáte Bibli v knihovně, můžete použít online Bibli na adrese www.biblenet.cz

O autorovi: Mgr. Bc. Jan Vojvodík, MBA, ročník 1968, je absolventem evangelické teologie na Evangelické teologické fakultě Univerzity Karlovy v Praze a absolventem žurnalistiky na Filozofické fakultě Univerzity Palackého v Olomouci. Mezi lety 1989 – 2002 pracoval jako traktorista, celník, zahradník, sběrač přejetých psů, deratizátor a dojič krav. V letech 2003 – 2009 byl ředitelem neziskové organizace SKP – CENTRUM v Pardubicích. Od roku 2012 je ředitelem Domova důchodců Ústí nad Orlicí. Kontakt na autora: c168@seznam.cz

1. ANATOMIE BIBLE

Dnešní Bible se dělí na dvě části, Starý a Nový zákon. Sestávají z jednotlivých tzv. knih, což jsou texty různého charakteru, naučné, výpravné, historické, oslavné, prorocké a jiné, o nichž se před staletími teologové usnesli, že jsou „kanonické“ – tedy, že jejich vypovídací hodnota je tak významná a přiměřená, že snesou zařazení do reprezentativního výběru. Katolická církev ponechala ve svých Biblích rovněž texty deuterokanonické, tedy texty méně významné a méně přiměřené, přesto užitečné ke čtení. Pro náš seriál se ovšem prozatím přidržíme tradičních, kanonických knih.

Do Starého zákona byly zahrnuty tři základní sbírky spisů, které se používaly v židovství: Zákon (pět knih Mojžíšových neboli Tóra, tedy „směrovka“), dále Proroci (velcí a malí) a tzv. Spisy (tedy texty naučného, oslavného a historického rázu). Nový zákon je složen ze čtyř evangelií (Matouš, Marek, Lukáš, Jan), dále z apoštolských dopisů církevním sborům – listů neboli epištol připisovaných apoštolům Pavlovi, Petrovi, Janovi, Jakubovi a Judovi, a nakonec z apokalyptické novely

Zjevení Janovo.

Starý zákon byl psán hebrejsky, Nový zákon řecky, občas lze nalézt výrazy z aramejštiny. Moderní překlady, včetně českých, vycházejí z velmi pečlivých vědeckých rekonstrukcí původních hebrejských a řeckých textů. Nejzdařilejším a nejčtivějším českým překladem Bible je podle mne tzv. ekumenický překlad. Krásný jazyk (a ovšem dnes již horší pochopení) nabízí Bible kralická.

Bible se člení na knihy, kapitoly (označené velkými číslicemi) a verše (malé číslice na začátku jednotlivých vět). Toto třídění je při troše praxe (vyžaduje znalost posloupnosti jednotlivých knih) mnohem pohodlnější a rychlejší, než využívat obsah a stránkování. Takže například záznam „Ex 2,39“ označuje třicátý devátý verš ve druhé kapitole Druhé knihy Mojžíšovy (vlastní název této knihy je Exodus). Toto univerzální a přesné třídění umožňuje mimo jiné pohodlné porovnávání překladů s původními jazyky nebo jednotlivých překladů navzájem.

Starý zákon a Nový zákon je nepřesné české vyjádření, již zdomácnělé. Poněkud lépe vystihnou původní myšlenku pojmy Stará smlouva a Nová smlouva. Přesto se v seriálu přidržíme zdomácnělého pojetí.

Je Bible „Slovem Božím“? Ano i ne. Jako kniha je složena z papíru, tiskařské černi, obálky a lepidla. Teprve v okamžiku, kdy ji čtenář čte, klade jí otázky a touží po odpovědích, může

se mu pro přítomný okamžik konkrétní text, oslovující mysl a srdce, stát Božím slovem.

Bible je kniha o vztazích mezi Bohem a člověkem, kniha o člověku a kniha o Bohu. Tyto vztahy jsou mapovány v nejrůznějších obdobích, situacích a kulturách, aby čtenáři vystoupily dostatečně plasticky a vyváženě. Příště společně otevřeme první kapitoly Bible v První knize Mojžíšově, knize Genesis (což česky znamená: kniha Počátků). Ukážeme si, jak překvapivě živé mohou být dnes hebrejské pojmy, když se k překladu doplní jejich kulturní pozadí, řekneme si, odkud a proč se první kapitoly v Bibli vzaly a naučíme se první důležité zkušenosti čtenáře Bible – tomu, že podstatné je „že“ a ne „jak“ (i když se nám to dnes může zdát nesrozumitelné).

Váš Trabant

2. NA POČÁTKU STARÉHO A NOVÉHO ZÁKONA

(Gen 1 a Mt 1,1-17)

Starý zákon a vůbec Bible začíná jako každá kniha první kapitolou. Ještě než ji otevřeme, přece jen bychom si měli krátce objasnit, že mezi běžnou knihou a Biblí existují určité rozdíly, které mají vliv na způsob čtení. Román či novela je dílem jednoho autora, který pečlivě promyslel kompozici a provádí čtenáře rafinovaně sestaveným dějem s cílem něco mu sdělit. Encyklopedie či výkladový slovník je často dílem několika autorů, z nichž každý samostatně zpracovává témata, která si vybral, nebo která mu byla přidělena. Bible ovšem není ani román, ani novela, ani encyklopedie, ani výkladový slovník. Nemá autory, kteří by se pod ni mohli podepsat, autory, jejichž jména bychom četli na přebalu. Biblický text je mozaikou složenou z nejrůznějších prvků, pocházejících místy z dávné, ale pevné ústní tradice, staré přes tři tisíce let, místy z dávných spisů, z nichž nejmladší starozákonní obvykle datujeme do 6. století před naším letopočtem a nejmladší novozákonní do 2. století našeho letopočtu. Text příslušné biblické kapitoly může být složen

z několika vrstev, několika pramenů, několika podání. Autorská označení (např. Matouš, Marek, Izaiáš apod.) označují mnohem spíše typ ucelené sbírky textů, než jméno osoby – autora. Tolik na upřesnění.

PRVNÍ KNIHA MOJŽÍŠOVA (GENESIS): KAPITOLA 1 (STARÝ ZÁKON)

Otevřeme-li Bibli v první větě první kapitoly, dozvíme se zásadní sdělení, které předznamená nejen následující kapitoly, ale celou Bibli: „Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi“. Zde je nutné se chvíli zastavit, protože bez zastávky u první věty bychom v následujících větách a kapitolách zabředli do velmi obtížně schůdného terénu – především pro nás, čtenáře 21. století. V první větě první kapitoly je řečeno „CO“ a ve zbytku kapitoly „JAK“. Budeme-li se soustředit na ono „JAK“, dopustíme se významné čtenářské chyby, díky níž přeslechneme „CO“. Ono „JAK“ totiž úzce souvisí s historicko-nábožensko-kulturním pozadím pravděpodobného vzniku textu (cca 600 př. n. l.) a odpovídá na tehdejší otázky, aniž by řešilo otázky naše, dnešní. Není tedy možné postavit na první kapitole Bible svůj názor na způsob vzniku naší planety, potažmo vesmíru. První kapitola nepředstavuje teorii vzniku světa, neoponuje teorii velkého třesku, není ve sporu

s Oparinovými koacervátovými teoriemi, neútočí na darwinistickou evoluci. Vyrovňuje se pouze s náboženskými představami své doby, vede boj s těmi, kdo zveličují význam vesmírných těles a čtou z jejich postavení a drah (ve verších 14-19 můžeme mezi řádky číst: „vždyť to jsou světla, ne mocnosti“). Klíčovým sdělením první kapitoly je ovšem první verš: „Na počátku stvořil Bůh nebe a zemi“. Bible neřeší otázky soudobé fyziky, chemie ani antropologie, nevyrovňuje se s evolucí, nepotvrzuje ji ani nezamítá – pouze konstatuje, že na počátku stojí Bůh a jeho rozhodnutí, jeho čin – a následky této skutečnosti se projevují hned v následujících verších. „Země byla pustá a prázdná...“ je český odvar původního hebrejského textu, který používá konkrétní výraz pro děsivou prázdnotu, ze které mrazí, která bere dech, v níž panuje černočerná tma – a do které „I řekl Bůh: Buď světlo! A bylo světlo“. Do praprázdnosti a prachaosu zoufalého bezčasí vstupuje Bůh a s ním přichází světlo a za ním následuje řád, v němž věci a pojmy dostávají jasně vymezené místo, vesmír dráhy, člověk prostor. Analogii ke svému životu má každý čtenář právo si domyslet sám.

EVANGELIUM PODLE MATOUŠE, KAPITOLA 1, verše 1 – 17 (NOVÝ ZÁKON)

Matoušovo evangelium je první knihou Nového zákona. Evangelium je řecký výraz znamenající dobrou zprávu, dobré poselství. První kapitola je matoušovskou představou o rodokmenu Ježíše Krista. Je velmi důležité zachytit mezi řádky to, co je sdělováno suchým výčtem často neznámých jmen. Tento rodokmen totiž obsahuje postavy, které bychom tak docela nečekali. Tak například „Juda (měl syna) Farese a Záru z Tamar“ je starozákonní příběh z 1. knihy Mojžíšovy, 38. kapitoly. Juda nechtěl splnit svou povinnost ke své ovdovělé snaze Tamar (nedal jí svého dalšího syna), ta se uchýlila ke lsti a v převleku se mu nabídla jako prodejná žena – z tohoto spojení se narodili Judovi synové Fares a Zára. Zarazit by nás měla i jména Bóaz a Obéd („Salmon měl syna Bóaze z Rachaby, Bóaz Obéda z Rút“). Rút ani Rachab totiž nebyla Židovka a Rachab byla navíc prostitutka (viz kniha Rút a 2. kapitola knihy Jozue). Ani „David král“ není bez zajímavosti – mimo jiné se totiž projevil jako úkladný vrah, aby zakryl svůj nemanželský vztah se ženou svého statečného vojáka (tento starozákonní příběh můžeme číst v 2. knize Samuelově, 11. kapitole).

Proč jsou tyto skutečnosti zajímavé? Matouš se neštítí uvést v rodokmenu Ježíše Krista lidi, o které bychom si ani neopřeli kolo. Pokud tedy nebyli odmítnuti nevěrný Juda, pohanka Rút, prostitutka Rachab, úkladný vrah David a další rozporuplné postavy, proč by měl být z evangelia a jeho „dobré zprávy“ vyčleněn čtenář, ať je jeho minulost a přítomnost jakkoliv temná?

Těším se na vás příště!

Váš Trabant

3. ADAM, EVA A NAROZENÍ Z PANNY (Gen 2 a Mt 1,18-25)

PRVNÍ KNIHA MOJŽÍŠOVA (GENESIS): KAPITOLA 2 (STARÝ ZÁKON)

Druhá kapitola dokončuje téma první kapitoly („na počátku Bůh stvořil...“) a staví kulisy pro kapitolu třetí, velmi důležitou pro pochopení všeho starozákonního i novozákonního dění, které bude následovat. Nejprve se dočítáme, že „Bůh požehnal a posvětil sedmý den, neboť v něm přestal konat veškeré své stvořitelské dílo“. Sedmý den jako den oddělený Bohem a pro Boha je téma veskrze citlivé, protože se kolem něj v průběhu dějin křesťanské církve vytvořila řada nejrůznějších konstrukcí. Přidržíme-li se textu a doby jeho vzniku, nemělo by nám uniknout, že tehdy sedmidenní týden končil sobotou. V celém Starém zákoně a pro praktikující Židy je dodnes sobota, sedmý den týdne, oním Bohem požehnaným a odděleným dnem odpočinku. Ještě dnes některé menší křesťanské církve trvají na zachovávaní soboty jako dne odpočinku, dne, kdy se

nepracuje. Jak tedy naložit s textem, který čteme, ve středoevropském prostoru a ve 21. století? Starozákonní lidé a děje představují zvěst o Bohu svému okolí především jako kolektiv (lid, národ) a tím, že se velmi viditelně vymezují, oddělují a odlišují (striktní monoteismus v prostředí mnoha národních božstev, dietní odlišnosti, velmi specifický kult, sobota...) Nový zákon později nastoluje jiný směr – osobní, jednotlivé vyznávání a oddělení se způsobem myšlení, ne vnějšími náboženskými projevy. Křesťanskou neděli bychom tedy neměli vnímat jako den odpočinku na základě 2. kapitoly První knihy Mojžíšovy. Není náhradou starozákonní soboty, ale rozhodnutím novozákonního člověka prožívat radost z evangelijní zvěsti společně, v den vnímaný jako den vzkříšení Kristova. A my dnes, ve 21. století, můžeme překvapivě zjistit, že sobota může být nejen dnem odpočinku, ale i dnem radostného prožívání Kristova vzkříšení, starobylým zvykem naplněným novozákonním, křesťanským obsahem, zatímco neděle se může stát náboženským dnem bez emocí, dnem odpočinku bez odpočinku a bez radosti, moderním zvykem naplněným starozákonním, židovským obsahem.

Korunou druhé kapitoly je stvoření člověka. Velmi podstatné je, že člověk vstupuje na scénu zvláštním Božím zásahem, zvláštním Božím jednáním, ne jako zvíře nebo rostlina. Čtème ve verši sedmém: „I vytvořil Hospodin Bůh

člověka, prach ze země, a vdechl mu v chřípí dech života“. Nejen člověk dýchá – dýchání je vlastní všem živým tvorům, savci mají plíce, ryby žábry, hmyz vzdušnice. Člověku ovšem první nádech předává Bůh – můžeme tomu rozumět jako vyjádření unikátního vztahu, který Bůh k člověku chová. A abychom příliš nezpychli, je dobré si připomenout materiál, ze kterého je člověk podle biblické zvěsti uhněten a který úzce souvisí s naším jménem. Je to „prach ze země“, prostě hlína. Hebrejsky se tento materiál nazývá „adama“ a bytost stvořená z „adamy“ je tedy logicky „Adam“. Adam – tedy „ten ze země“, mírně pejorativně „zemák“, jak to regionálně říkáme o bramborách. Jak často i v 21. století potřebujeme, abychom si uvědomili, že přes naši sebejistotu populace patřící k té bohatší polovině světa jsme přesto jen „zemáci“, i když používáme nanotechnologie, experimentujeme s DNA a létáme do nejbližšího okolí své planety.

Dále si v dnes čtené kapitole všimněme nenápadné zprávy ve verši 9. a dále 16. a 17.: „Hospodin Bůh dal vyrůst ze země všemu stromoví žádoucímu na pohled, s plody dobrými k jídlu, uprostřed zahrady pak stromu života a stromu poznání dobrého a zlého. A Hospodin Bůh člověku přikázal: Z každého stromu zahrady smíš jíst. Ze stromu poznání dobrého a zlého však nejez. V den, kdy bys z něho pojedl, propadneš smrti.“ Zde jsou ustaveny kulisy pro třetí kapitolu,

kulisy, které poslouží hned na prahu Bible k uvedení do reality vztahu Bůh – člověk. Kulisy, které umožní hned na začátku Bible nastavit základní pojmosloví. Kulisy, ve kterých bude mezi řádky vyřčeno základní, nosné téma, prolínající se v nejrůznějších variacích celým Starým i Novým zákonem.

A konečně v závěru kapitoly přichází na scénu žena, Eva. Vztah mezi člověkem a jeho ženou není úměrný vztahům mezi zvířecími páry. Jako je unikátním, specifickým způsobem svého stvoření vyčleněn z živočišného světa Adam – již ne živočich, ale bytost – tak i Eva. Muž a žena jsou stvořeni ne jako člověk, ale jako Adam a Eva, každý zvlášť a jiným způsobem. Na počátku Adama i Evy stojí stejný materiál: „adama“, hlína. Z „hliněného“ žebra Adamova je tu Eva, s Adamem spojená nerozpojitelným poutem, zároveň však unikátní, jedinečně odlišená, svá.

A tak to podstatné sdělení druhé kapitoly pro nás dnes je: Adamové a Evy 21. století, máte svou cenu, i když jste z podřadného materiálu. Pravěký artefakt Věstonická Venuše je jen kus kosti - a kdo z nás si ji může, byť za všechen svůj majetek, koupit? Naše hodnota je dána něčím jiným než materiálem, z něhož pocházíme.

EVANGELIUM PODLE MATOUŠE, KAPITOLA 1, verše 18 až 25 (NOVÝ ZÁKON)

Narození Ježíšovo souvisí velmi úzce s tím, jak Matouš hned v prvním verši Ježíše označil. Ona „Listina rodu Ježíše Krista...“ totiž uvádí snad nejkratší a velmi staré křesťanské vyznání víry: „Ježíš (je) Kristus“. Kristus, tedy Starým zákonem očekávaný Mesiáš, zachránce. Ten, kdo znovu uvede věci do pořádku, do džbánu sebere námi dávno rozlité mléko. Tento Kristus se nemůže narodit jen tak, jako se rodí potomci Adama a Evy. Věci se pokazily tak neopravitelně a zásadně, že opravit je musí přijít někdo zvenčí, ne z našeho kruhu. A tak se Ježíš rodí z Ducha svatého, z panny Marie, zasnoubené tesaři Josefovi. Jak tomu rozumět? Je tu vůbec třeba rozumět? Není podstatné, jak se dítě Ježíš Kristus technicky narodilo, jak přišlo na svět. Podstatné na této zvěsti je, že to bylo způsobem radikálně jiným, než je běžné. Způsobem, který se jedinečně vymyká. Způsobem, který naprosto právem patří k tomuto dítěti, které je Kristus, a jež bude nazváno Immanuel, Bůh s námi.

Těším se na vás příště!

Váš Trabant

4. KLÍČOVÁ OTÁZKA ZVLÁŠTNÍHO DIVADLA (Gen 3 a Mt 2)

PRVNÍ KNIHA MOJŽÍŠOVA (GENESIS): KAPITOLA 3 (STARÝ ZÁKON)

Dnes společně otevíráme klíčové místo. Přicházíme do divadla, v němž předchozí kapitola rozestavila kulisy a dnešní kapitola rozehraje zápletku, která nás bude v podtextu provázet celým dalším putováním na Toulkách Knihou. Dnešní kapitola je naneštěstí opletena spoustou různě získaných představ, předsudků a snadno se nabízejících laciných závěrů. Snad je dokážeme odložit.

Známe to všichni: ráj, strom, had, jablko (všichni si je pod pojmem ovoce samozřejmě představíme), žena. Jednoduchá zápleтка, až na to, že had není had a jablko není jablko. Právě klíčoví účastníci tohoto divadelního dění, had a jablko, daleko přesahují rozměr svých úloh. Nebyl by to malicherný Bůh? Žena poruší jeho pokyn, zjevně navedena hadem, utrhne ovoce, zakousne se, podá muži, i on ochutná – a Bůh je za trest vykáže do reality pozemského života se zimou, hladem,

nemocemi, strachem a smrtí. Nepřipadá vám to nepřiměřené?

Připomeňme si: jsme v divadle. Nesledujeme reálnou životní situaci, ale zápletku, která nás má pouze přivést k tomu, co chce autor hry obecenstvu sdělit. Hra začala po zvednutí opony, ale to, o čem se hraje, přesahuje daleko za hranice divadla, města, kde divadlo stojí, země, jejímž jazykem herci hrají a času, k němuž patří jejich generace. Hada a jablko potřebujeme vnímat jako objekty patřící k době dávno předtím, než Bůh v první kapitole „na počátku stvořil nebe a zemi“. Zápletka v ráji navazuje na minulé dění, o nichž nic nevíme a podle některých textů později v Bibli jen zdálky tušíme. Postavy Adama a Evy se staly náhle účastníky v dávném kosmickém sporu v okamžiku, kdy se rozhodují ochutnat „zakázané ovoce“ a důvěřovat neznámému hadovi více než tomu, kdo jim vdechl život a kdo pro ně vybudoval svět. Postavením se na stranu hada, který láká Evu slovy: „Budete jako bohové...“ opouští člověk místo, které darem obdržel, jako dítě, které se při rozvodu rozhodlo opustit matku, protože otec naznačil, že on má peníze a on mu nabízí víc. Na stromě poznání dobrého a zlého tak nejen, že nerostou jablka, jak by si myslel Středoevropan. Nerostou tam totiž ani fíky, jak by správněji kalkuloval tamní domorodec. Na stromě poznání dobrého a zlého rostou rozhodnutí. Rozhodnutí vážná a osudová, rozhodnutí měnící

život i s jeho kulisami. Odvrácenou tváří svobody je totiž zodpovědnost za svá rozhodnutí.

Důsledek se dostaví záhy: Když Bůh volá Adama, dostávají muž i žena strach a schovávají se před tím, kdo je učinil. Povšimněme si jedné pikantnosti: Poté, co chtěli být jako bohové, zjistili Adam s Evou, že jsou jen naze lidští. Proto se přepásají fíkovými listy. Pro autory textu byl ovšem v jejich čase a kultuře fíkovník především magický strom. Ve strachu z kontrastu vlastního lidství a Boha, který je hledá, se Adam s Evou utíkají k magii. Ze strachu. Připomeňme si to, až si budeme chtít připnout svou fíkovou zástěrku. Bůh je nakonec (jak jinak) najde, místo zástěrky z fíkového listí jim poskytne kožešiny a vykáže je do reality našeho všedního světa s jeho viry, násilím, nespravedlností, pokřiveností, s jeho děsy a běsy. Na cestu do světa tísně dává Bůh člověku koženou suknicí. Na cestu z ráje tak člověka vyprovází první smrt (muselo zemřít zvíře, aby byl oblečen). Místo magie dostává člověk na cestu koženou suknicí – symboliku a příslib oběti, která se jednou odehraje na golgotském kříži.

A ve všech následujících kapitolách Bible bude oscilovat základní otázka nastavená třetí kapitolou první knihy Mojžíšovy: otázka DŮVĚRY. To je otázka, ke které nás autor divadelní hry nazvané 3. kapitola svou zápletkou přivedl. Všechno následující dění mezi člověkem a Bohem se ponese ve smyslu klíčové otázky – otázky důvěry člověka vůči Bohu.

V této otázce důvěry můžeme my, Adamové a Evy 21. století dosáhnout většího úspěchu než naši první prarodiče.

MALÉ ODBOČENÍ

Myslíme si obvykle, že nejpodstatnější ve vztahu člověk – Bůh je víra. Ono české „víra“ má ovšem jen málo společného s původním biblickým řeckým novozákonním „pistis“ a hebrejským starozákonním: „emúná“. Náš pojem víra je výrazně plošší a povrchnější. O „pistis“ lze česky hovořit jako o „důvěře“, ještě zajímavější je ovšem pozadí výrazu „emúná“, odvozeného od souhláskového kořene „m-n“.

Jde totiž o výraz označující například stanový kolík. V prostředí Blízkého Východu té doby ovšem stanovali jinak než dnes, a nepoužívali aluminiové kolíky z Baumaxu. Tehdejší stanový kolík byl skutečný poctivý dřevěný kůl, na špici přiostržený a natolik pevný, aby udržel celou váhu stanu i v silném větru. Proto se také zatloukal velmi hluboko. Takový stanový kůl pak držel v nepohodě celý majetek rodiny, která na něj spoléhala – že nepraskne, nezlomí se, odolá větru a jejich majetek neodletí, nebude znehodnocen.

Jen důvěra v tomto pojetí je skutečnou vírou; důvěra, která překoná nepohodu, důvěra, která vytrvá a nezlomí se ve větru; důvěra, o níž si můžeme bezpečně opřít svůj život.

EVANGELIUM PODLE MATOUŠE, KAPITOLA 2 (NOVÝ ZÁKON)

Unikátní rozměr Ježíšova narození, naznačený již v kapitole první, dostává další impulzy. Označuje jej hvězda, východní mudrci vykonají obětní pouť k jeho kolébce, narození je zasazeno do kulis dávných proroctví, která se nyní naplňují. Nechtějme v tom zahlédnout senzaci, potvrzení, poučení. Smyslem těchto textů je jediné: zdůraznit, že „Ježíš je Kristus“.

Po těchto velkých událostech se Josef usadí v Nazaretu a mezi posledním veršem druhé a prvním veršem třetí kapitoly se rozprostře prázdnota třiceti let. Často bychom po velkých věcech očekávali ještě větší. Mezi velkým a větším ovšem mohou i v našem životě být desítky let čekání.

Těším se na vás příště!

Váš Trabant

5. PRVNÍ VRAH A STŘEDNÍK MÍSTO TEČKY (Gen 4,1-16 a Mt 3)

PRVNÍ KNIHA MOJŽÍŠOVA (GENESIS): KAPITOLA 4, verše 1 - 16 (STARÝ ZÁKON)

Prvnímu páru se narodí první potomek, syn, Kain. Každé chtěné a očekávané dítě je spojováno s nadějemi. Eviny naděje jsou ještě umocněny ne zcela jasným zaslíbením syna jako vítěze nad Hadem (3. kapitola verš 15) a zřejmě proto se raduje slovy: „Získala jsem muže a tím Hospodina“. Znovu připomínám: nechtějme v textu vidět reportáž, záznam skutečných událostí. Ještě stále pokračuje divadelní hra z třetí kapitoly. I když vrchol byl v minulém dějství, hru je třeba dohrát, aby bylo řečeno vše podstatné.

Ke Kainovi záhy přibyl Ábel, každý z bratrů se věnuje jinému způsobu obživy: Kain je zemědělcem, Ábel pastýřem. Oba přicházejí „obětovat Hospodinu“, oba přinášejí to nejlepší – Kain vybrané plody ze své úrody, Ábel ovci. Všimněme si: člověk ztratil každodenní, osobní, důvěrný vztah s Bohem, ale sám v nepřátelském vesmíru, kde jej

každou vteřinu ohrožují nesčíslné hrozby, z nichž si stejně uvědomuje jen malou část, žít nedokáže. Jaksi v tichosti, zcela samozřejmě a bez upozornění čtenáře je ve scénáři najednou kultický prvek - oběť, jako by zde byl odjakživa. Naše životy nejsou odlišné – i my volíme mezi fíkovou zástěrkou magie a koženou suknicí náboženství – a bez jednoho či druhého žít v nepřátelském vesmíru nedokážeme, i když si stokrát namlouváme opak a přes sluneční brýle nevidíme, co nám, ač zapřeno, vlaje kolem pasu.

Kain a Ábel oběťují, Bůh přijímá pouze oběť Ábela, Kain bratra zabije. Krvavé scéně předchází rozhovor Kaina s Bohem, kde můžeme číst: „Což nepřijmu i tebe, budeš-li konat dobro? Nebudeš-li konat dobro, hřích se uvelebí ve dveřích a bude po tobě dychtit...“ Pojmy jako dobro a hřích nejsou už tak docela doma ve 21. století a postupně si je budeme muset přiblížit podrobněji. Přesto, přeloženo pro tuto chvíli a pro současné Kainy, Ábely, Adamy, Evy, Františky, Anny, Jakuby a Dáši: Nic na této planetě nezůstane dlouho prázdné. Nevyplníme-li svůj svěřený čas rozumně sami, okolí nám do něj přelije svůj obsah. Přepustíme-li otěže vozu svého života okolnostem, přijmeme-li názory davu, splyneme-li s proudem, budeme mít stále iluzi, že jedeme, že život normálně frčí – jen o jeho směru jsme přestali vědomě rozhodovat my.

Jak naloží Bůh s prvním vrahem? Poskytne mu spolu

s trestem (je konec s tvým zemědělstvím, země ti přestane rodit, budeš závislý na ostatních a přitom psancem) čas k přemýšlení (kdo by Kaina zabil, bude postižen sedmeronásobnou pomstou). A Kain se usadil v zemi Nódu.

První vrah neslyšel rozsudek smrti. Nezaplátil okem za oko a zubem za zub. Absolutním trestem není možné vrátit život vrahově oběti. Vražda ovšem zasluhuje trest. Není možné, aby neměla zásadní a preventivně odstrašující dopad na způsob a kvalitu vrahova života. Nežijeme ale v černobílém světě, vraždíme z afektu, vraždíme z hlouposti, vraždíme z nepochopení, vraždíme ze špatné výchovy, za války vraždíme slavně a legálně, často s církví za zády. Nikdo nejsme s to posoudit všechny okolnosti vraždy, rozplést všechny důvody, vyloučit všechny omyly. Ani jako lidé, ani jako soudci, ani jako poroty. Vyslovením rozsudku smrti vstupujeme na tenký led, kde člověk snadno získá Kainovy rysy.

MALÉ ODBOČENÍ

Ve čtvrté kapitole se setkáváme s pojmem „hřích“. Tento výraz je masivně zatížený nánosem nejrůznějších nepochopení, často je zneužíván, pro dnešního čtenáře je temný a neprůhledný. O obsah, kontext a dopad pojmu hřích se po staletí vedou učené spory.

Co je podstatné: Hřích je víc, než čin. Hřích je způsob

myšlení, který k činu vede. Hřích není čin, ale postoj. Ani vražda nezačíná v rukou, nýbrž v hlavě. Zapomeňme na nejrůznější církevní katalogy hříchů, zapomeňme na pitoreskní hříchy, kdy máme sklon mluvit o dortu v cukrárně jako o „sladkém zahřešení si“. Hřích je věc veskrze vážná a hluboká. Náš hřích je sourozencem hříchu Adama a Evy, kteří si ze stromu poznání dobrého a zlého pod dojmem budoucího zisku utrhli osudovou ztrátu. Hřích je odmítnutí Boží autority nad svým jednáním a životem. Hřích je nedůvěra vůči Bohu, který nejen Adamovi, ale i nám vdechl život. Z nedůvěry není v češtině daleko k nevěře, od nevěry ke zpronevěře – třeba vlastního života, vlastního vymezeného času. Nenaplnit své dny důvěrou znamená odevzdat je nedůvěře. Nenaplnit své dny důvěrou znamená vzdát se jich. Hřích v hebrejštině znamená mimo jiné „minout se cílem“. Bůh napjal luk a střílí šípy jednotlivých úseků našeho života směrem ke středu pečlivě vybraného terče, my mu však nedůvěřujeme a snažíme se odklonit z dráhy letu. Často se nám to podaří. Mnohé šípy už skončily v písku místo v terči. Minuly se cílem. Odevzdaly svou hodnotu prázdnotě a zmaru. A toulec není bezedný.

EVANGELIUM PODLE MATOUŠE, KAPITOLA 3

Jan Křtitel není neobvyklá postava. Tehdy (stejně jako dnes) bylo možné občas potkat podobné náboženské horlivce. A právě v judské poušti, která dávala vyniknout jejich odlišnosti. Jan Křtitel má své stálé publikum. Zaujal se svým programem dějinného zlomu, lidé mu naslouchají. Na okraji pouště káže početnému publiku o přicházejícím Mesiáši, Kristu. Pak přijde Ježíš a dá se od Jana Křtitele v Jordánu pokřtít. Jan Křtitel zjišťuje: Ježíš je Kristus!

Křest je symbolika očištění, opuštění starého způsobu života, nového začátku, odpuštění, smíření. Tehdy i dnes je křest vnějším vyjádřením vnitřního rozhodnutí. Ježíš přichází ke křtu a činí tak tečku za dosavadním nazaretským životem tesaře – a zároveň dvojtečku před zodpovědností, službou a utrpením Bohem povolaneho Mesiáše. Jan Křtitel káže: „Nastává čas.“ Ježíšův křest je konstatováním: „Právě nastal.“ Pro Jeruzalém i Judsko, pro celý tehdejší i dnešní svět, pro ně – i pro nás. Za dvojtečkou křtu nenásledovala tečka, ale středník kříže. Tečka je dosud před námi – i před nimi.

Těším se na vás příště!

Váš Trabant

6. VE MĚSTĚ A NA POUŠTI (Gen 4,17-26; 5 a Mt 4,1-11)

PRVNÍ KNIHA MOJŽÍŠOVA (GENESIS): KAPITOLA 4, verše 17 – 26 a KAPITOLA 5 (STARÝ ZÁKON)

Hned začátek prvního verše dnešního oddílu se zdá být velmi nejasný: „I poznal Kain svou ženu...“ Kde vzal Kain ženu, když jeho matka dosud porodila jen dva syny a jiných matek nebylo? Problém není v odpovědi, ale v otázce. V První knize Mojžíšově se totiž nepohybujeme v reportáži, referátu, historickém ani genealogickém spisu. Řekli jsme si už, že často jde o ilustraci, divadlo, názorné vysvětlení věcí, které bychom jinak obtížně chápali, a proto je Bible předkládá podobně, jako my předkládáme komplikované věci dospělého světa svým malým dětem. Podstatou textu není sdělit posloupnost prvních lidí, nýbrž sdělit, co a kdo je člověk, odkud a kam jde. Jako na divadle, když spadne opona za druhým dějstvím a po přestávce se znovu vytáhne, začíná dějství třetí – a třetí na druhé navazuje volně, nezapadá do něj jako šroubek do matičky, protože má svou vlastní

myšlenku a své vlastní poselství. Že se pořád jedná o jednu kapitolu, nic neznamena – kapitoly a verše byly v původně jednolitém textu vymezeny mnohem později a v mnoha kapitolách se prolínají texty různých forem a časových úrovní. Nosným smyslem 17. verše není sdělení, že se Kain „oženil“, ale sdělení, že postavil město a že jeho rod pokračuje. Pokračuje, žije ve městech a Kainův potomek Lámech projevuje nesmiřitelnou mstivost. To vše souvisí právě s tématem: Co je člověk, odkud přišel a kam jde, ne s tématem genealogického stromu Adamovy rodiny.

Na konci 4. kapitoly tak víme o dvou názorových proudech: Kainovcích a Šétovcích, kdy jedni spoléhají především na sebe, své kultury a rituály a druzí vzývají Hospodina. Takové dělení nikdy není černobílé a hranice mezi oběma proudy je velmi prostupná, neostrá, představuje široké šedé pásmo. Smyslem textu není, že začne dělit lidi na Mirky Dušíny a na Štětínáče. Pouze konstatuje, že člověk se projevuje dvěma základními způsoby – ve 4. kapitole Bible stejně jako dnes.

Pátá kapitola provádí čtenáře (nebo návštěvníka divadla) dlouhým obdobím od Adama k Noemu. Mezitím stihlo lidstvo tragicky zplanět, manifestačně uplatnit lehkomyšlnost svobody se rozhodovat až k fatální dekadenci, která provází zánik civilizací – vzpomeňme na Římskou říši před jejím zánikem. Ale to bychom přebíhali již do kapitoly šesté.

Dlouhý věk popisovaných praotců zase není tím podstatným, co v textu zaznívá, ale bude tím prvním, co nás udeří do očí. My, čtenáři 21. století, dnes stojíme více než 2 500 let vzdáleni od vzniku těchto textů. Nerozumíme zcela jejich zvěstnému záměru, protože nám chybí dobové souvislosti společné s autory. Můžeme se jen domnívat, že zřejmě jde o jakési společné jmenovatele jednotlivých období, po nichž získalo období jméno – jako si dnes spojujeme s da Vincim renesanci nebo s Lutherem reformaci. Nechtějme spekulovat, že by snad v případě praotců z páté kapitoly šlo o tak dlouhověké osoby, nechtějme brát text za slovo – ještě pořád sedíme v hledišti divadla. To podstatné na páté kapitole je: nejsme bezejmenná sebranka, prostě lidstvo jako druh, historie nás označuje jmény, Bůh nás zná jmény. A ještě: i když, jak budeme číst příště, ústí vývoj pralidstva do propasti bezbřehé dekadence, pořád existují svorníky mezi zemí a nebem, člověkem a Bohem – jinak bychom se nedočítli o Henochovi.

MALÉ ODBOČENÍ

Kain staví město. Od počátku až do konce Starého zákona nese město negativní příznak. Města nejsou v kurzu, město není vhodným místem pro život. To neznamená, že bychom se měli hromadně stěhovat z dnešních měst. Souvisí to spíše s přístupem k životu. Postavit město znamená ohradit se,

vytvořit kolem sebe z vlastních sil bezpečí. Naopak žít venku, za hradbami města, je život ohrožující nejistota. Ve městě lze spoléhat na sebe. Venku, mezi čtyřnohými i dvounohými šelmami, uprostřed rozmarů počasí a v určité izolaci od výtvarníků civilizace, spontánně spoléháme spíše na to, co nás přesahuje, na Boha. Je vcelku jedno, jestli ve 21. století žijeme v Praze na „Jižáku“ nebo v šumavské chalupě. Podstatné je, zda uvnitř, ve svém rozhodování a přemýšlení, z nedůvěry stavíme kolem sebe městské hradby, nebo naopak v důvěře směle nastavujeme tvář stepním větrům.

EVANGELIUM PODLE MATOUŠE, KAPITOLA 4, verše 1 - 11

Tesař Ježíš opouští dílnu, je pokřtěn Janem Křtitelem a přijímá úlohu Krista – Spasitele, Zachránce, Mesiáše. První kroky vedou na poušť. Před velkým úkolem je třeba se připravit. Usebrat se, přemýšlet, modlit se, srovnat si život, páteř i myšlenky. Právě tady, na začátku cesty, je potřeba se narovnat, nadechnout a vykročit. Tady na začátku, se rodí budoucí úspěch celé mise. Tady na začátku, o samotě. Nikdo není dlouho sám se svými myšlenkami, zvláště když o něco jde. Ježíš není výjimkou. Jakmile v životě o něco opravdu podstatného jde, přichází had s rýčem, zasadí před námi strom s „ovocem vhodným k jídlu“ a začne na nás pracovat

tak, jako kdysi na Evě. Tehdy: „Budete jako bohové...“, nyní: „Jsi-li syn Boží...“ Naši prarodiče tehdy selhali, Eva s Adamem si své rozhodnutí ze stromu poznání utrhli. Ježíš obstál. Kvůli nám. Na ukazateli skóre na opuštěném a dávno zarostlém hřišti se po mnoha staletích něco změnilo. Domácí srovnali na 1:1. To je smyslem textu o pokušení na poušti. A remízou to neskončí.

Těším se na vás příště! Váš Trabant

7. LOŽ NA POUŠTI A OPUŠTĚNÉ ČLUNY (Gen 6–8 a Mt 4,12-25)

PRVNÍ KNIHA MOJŽÍŠOVA (GENESIS): KAPITOLY 6 - 8 (STARÝ ZÁKON)

Začátek šesté kapitoly přináší velmi nejasný text o „synech božských a dcerách lidských“. Teologický výklad tohoto místa se historicky ustálil na třech základních směrech, z nichž první považuje za syny božské potomky pozemských vladařů a za dcery lidské neurozené dívky; druhý vidí za božskými syny pokolení Šéta a za lidskými dcerami pokolení Kaina (o těchto dvou základních duchovních proudech jsme již hovořili); třetí výklad pak považuje za božské syny anděly. Text je skutečně velmi nejasný a s odstupem desítek staletí obtížně vyložitelný. Osobně se přikláním k druhé naznačené možnosti, Šétovcům a Kainovcům; ony „zrůdy“ vycházející z tohoto spojení by pak byly zrudnými spíše v duchovní, než ve fyzické rovině. Zcela zásadně je ale třeba říci: tento text není významný, nestojí v hlavním zvěstném proudu,

vyrovnává se s tehdejší náboženskou, kulturní a sociálně-antropologickou realitou, kterou dnes nedokážeme uchopit. Bible má více takových temných míst, všimneme si jich při svých toulkách – ale to, co je potřeba slyšet, říká Bible vždy jasně, zřetelně a v desítkách opakování.

Od osmého verše šesté kapitoly Bůh konstatuje, že země je nevratně zkažená, dekadentní, lidskost člověka ustoupila jeho živočišnosti a rozhoduje se, že zemi radikálně očistí. Noeho a jeho rodinu si Bůh zvolí jako pokračovatele života na zemi. Všimněme si propojenosti, vzájemné svázanosti osudu lidstva s ostatním tvorstvem – smeten má být nejen člověk, ale spolu s ním i zvířata, rostliny a ptáci. Uvědomujeme si svou zodpovědnost za nečlověčí životy, které nám jako lidstvu byly svěřeny do správy? Chováme se jako správci života na planetě, nebo jako dobyvatelé a majitelé? Již tady lze nalézt první „praekologii“.

Noe má postavit archu. Loď. Má pokyn vzít na ni zárodek budoucích živočišných druhů. Dělení na čistá a nečistá zvířata napovídá, že text patrně nevznikl v době Noeho, ale mnohem později, kdy už židovské náboženství dělilo masité pokrmy na čisté a nečisté. Nic to ovšem nemění na zvěstné hodnotě textu.

Neuškodí, přiblížíme-li si kulisy tohoto příběhu. Noe a jeho rodina staví obrovskou loď na suché zemi. Dlouho trvá stavba, dlouho se ozývá pila a kladivo, dlouho se mezi lidmi

povídá o tom, že tam a tam žije blázen, který staví Titanic na suché zemi, daleko od moře. Jistě pršely otázky a Noe dával odpovědi. Přesto se nenašel nikdo, kdo by Noemu řekl: „Vezmi mě sebou“. Bůh zná své pappenheimské. Později si všimneme u Abrahama podobného úkazu před zničením Sodomy a Gomory, jak bude Abraham smlouvat, aby Bůh nezničil města, pokud se v nich najde alespoň určitý počet spravedlivých, který Abraham stále snižuje; Bůh přesto ví, že se tam nenajde ani jeden – jinak by nepřijal tak fatální rozhodnutí.

A tak Noe postavil na souši loď - archu, umístil do ní zvířata a zásoby. Můžeme se ptát, jak do archy uvedl zvířata, která nežila v jeho oblasti, jak do ní uvedl zvířata, která jej převyšovala silou, šelmy, tlustokožce, můžeme si připravit spoustu otázek. Znovu si však uvědomme – sedíme v hledišti divadla, ne před obrazovkou televizní reportáže. Noe nakonec vstoupil do archy se svou rodinou – „a Hospodin za ním zavřel“. Ono „Hospodin za ním zavřel“ znamená – převzal nad archou ochranu, od této chvíle za loď a její osud zodpovídá ne Noe, ale Bůh.

Přichází potopa a vše co na zemském povrchu potřebuje dýchat, je smeteno, zničeno, anulováno. Archa přistává na souši a začíná nový začátek. Nových začátků, byť ne již takového rozsahu, potkáme v Bibli ještě mnoho. Biblický Bůh je totiž Bohem nových začátků. V historii země, v mém i tvém

životě.

V závěru osmé kapitoly čteme ujištění, že již nikdy nebude Božím zásahem zničena země kvůli člověku. Nebude toho totiž potřeba. Noeho příběh ukazuje mnohem dál než k vodám potopy. Čtenář 21. století ví, že přišel nový Noe a postavil novou archu, do níž zve všechny, kdo jsou kolem; vstoupí a Hospodin za nimi zavře. Ale to jsme na půdě Nového zákona.

MALÉ ODBOČENÍ

Biblický Bůh je ve Starém zákoně často označován jako Hospodin. Oněch označení pro Boha je mnohem více, ale Hospodin je označení specifické. Nachází se už ve velmi starém vyznavačském textu, v unikátním starozákonním vyznání víry, zvaném „šema“ podle prvního slova tohoto hebrejsky psaného vyznání: „Š'ma Jisraél, adonai elohejnú, adonai achat“ tedy: „Slyš Izraeli: Hospodin je náš Bůh, Hospodin jediný“. Ono české „Hospodin“ je použito tam, kde hebrejský text uvádí tetragram JHVH, židovskými vykladači a opisovači důsledně zaznamenávaný uctivým opisem „Adonai“, tedy: „Pán“. I v České republice působící náboženská společnost Svědkové Jehovovi zatížila tetragram JHVH představou Božího jména jako klíčového prvku své víry, ovšem (odhlédneme-li od nepatřičnosti takového výkladu), aplikovali na tento souhláskový tetragram neadekvátní

samohláskové znění, takže se nacházejí na půdě spekulací a devalvují smysluplnost vlastní věrouky.

Nás může zajímat, že Hospodin je staročeský výraz pro „líbezného pána, líbezného hospodáře“. Vystihuje tak unikátní, laskavý vztah Boha k člověku. Bible nezastírá, že je více bohů, bůžků a model, její poselství však jasně sděluje (a to je obsahem vyznání zvaného „šema“), že jen ten bůh, který se k člověku chová jako Hospodin, je skutečný Bůh, jediný Bůh mezi bohy. V zástupu Molochů, Baalů, Ištar, Diů, Velenů, Perunů, Hermů, Neptunů, Poseidonů, televizorů, módy, zdraví, peněz a dalších bohů, bohyň a bůžků vyčnívá biblický Bůh jako Hospodin, Bůh milující člověka, Hospodin nových začátků. Hospodin je Bůh, který miluje. Jen ten bůh, který nás miluje, je Bůh. Bůh, který miluje, je zároveň Bůh, který žárlí. O tom však jindy.

EVANGELIUM PODLE MATOUŠE, KAPITOLA 4, verše 12 - 25

Pokoušení na poušti, o kterém jsme hovořili minule, zahájilo Ježíšovo veřejné působení. Ježíš se dovídá o uvěznění Jana Křtitele a začíná svou kazatelskou dráhu. Do tesařské dílny a k původnímu životu se už nevrátí. Přijal křest, vyrovnal skóre prastarého zápasu a vydává se bojovat o vítězství. První, co na své nové cestě udělá, je, že si povolá

učedníky. Každý potulný židovský kazatel té doby má kolem sebe učedníky. Zatím si vždycky učedník vybíral mistra, Ježíš však postup obrací: je to on, mistr, kdo si vybírá učedníky. A tak povolává Šimona Petra, Ondřeje a Jakuba a Jana Zebedeovy. Všichni mají své povolání, vydělávají si na chléb prací, kterou se naučili a která je živí – komerčním rybolovem. Přesto opouštějí prostředky své obživy – lodě, sítě a jezero – a jdou za Ježíšem do nejisté budoucnosti. Setkání s Ježíšem Kristem je životní zlom – život už nikdy nebude stejný jako dříve. Namísto poklidné a jisté budoucnosti prověřené generacemi předků získávají učedníci tři a půl roku putování naplněného zázraky, ale i nejistotou, dlouhá léta tíživé zodpovědnosti a mnohá pronásledování, na konci životní cesty je místo rybářského výminku v kruhu rodiny většinou čeká předčasná a krutá smrt na kříži. Bezejmenní rybáři by strávili život v relativním závětří. Jakmile se rozhodli jít za Ježíšem, začalo kolem nich pořádně foukat. Ještě nám, čtenářům 21. století, jsou ovšem příkladem a výzvou. Některá rozhodnutí stojí za to, i když překračují konvence a nutí jít proti proudu. „A velké zástupy z Galileje, Desetiměstí, z Jeruzaléma, Judska i ze Zajordání je následovaly...“.

Těším se na vás příště!

Váš Trabant

8. O BUDOVÁNÍ, DEVASTACI A NEČEKANÉ HRANICI (Gen 9-11 a Mt 5,1-12)

PRVNÍ KNIHA MOJŽÍŠOVA (GENESIS): KAPITOLY 9 – 11 (STARÝ ZÁKON)

Jde o poslední tři kapitoly První knihy Mojžíšovy, které předcházejí velkým příběhům Abrahamovy rodiny. Představují most mezi Noem a Abrahamem, svorník, jehož účelem je překlenout čas od postavy k postavě. V první části deváté kapitoly slyší Noe nové vyslání k naplnění země, podobné tomu, které bylo sděleno Adamovi a Evě. Člověk slyší povolání k novému začátku poté, co starý svět zmizel ve vodách potopy. Lidstvo stojí v nové realitě – má za sebou kainovskou zkušenost, není stejné, jako když opouštěl ráj Adam s Evou. Proto zde čteme výstrahu před proléváním lidské krve. Bůh před nás staví meze – lidský život je nedotknutelný. Pouze Bůh má právo na náš život. Tento oddíl je často používán jako argument pro lidské právo trestat nejvážnější provinění ztrátou hrdla. Skutečně – jako by zde platilo: Člověk je stvořen k Božímu obrazu, proto může v zastoupení rozhodnout o vině a trestu. Nepřehánějme to

ovšem; vina není nikdy absolutní, vyrůstá často z osobnostních, rodinných, sociálních a kulturních kořenů – jak bychom tedy mohli vynést absolutní trest? Mít právo a neuplatnit je v plném rozsahu sluší člověkovu lidství i Božímu obrazu v nás daleko více než tribunály chrlicí rozsudky smrti. Ostatně hned následující pasáž o znamení Boží smlouvy s člověkem vypovídá mnoho o nezasloužené milosti, se kterou Bůh upouští od generálních trestů – proč tedy máme tendenci upírat tutéž milost jeden druhému?

Druhou část deváté kapitoly je obtížné pochopit. Co učinil Chám tak strašného, že musí čelit tak tvrdé odplatě? Stojíme na tomto temném místě ve víru spekulací, řádka staletí mezi námi a textem si opět vybírá svou daň v podobě neuchopitelnosti sdělení. Snad je to tehdejší konstrukt ke zpětnému vysvětlení původu tehdy existujících národnostních vztahů. Rozhodně jde o periferní záležitost (s ohledem na celek). Jen laciná teologie si myslí, že může vysvětlit vše – a stává se tak nefalšovanou ideologií. Teologie Toulek Knihou nechce být ani lacinou, ani ideologií.

Někteří vykladači zde chtěli nalézt obhajobu otrokářství a rasové segregace – to, myslím si, je zcela mimo mísu zdravého rozumu.

Radostný výčet desáté kapitoly hrdě říká – Boží příkaz se plnil, země byla naplněna. Po této desáté kapitole „budovatelské“ přichází kapitola jedenáctá „devastační“ –

lidé opět chtějí být jako bohové. Naděláme cihel, postavíme věž s vrcholem v nebi. My, lidé 21. století, už naštěstí víme, že budovy a konstrukce lze sice stavět hodně vysoko, ale to „nebe“ je zřejmě úplně jinde než ve vzdušném obalu Země. Hospodin tedy lidem „mate řeč“. Můžeme to sice chápat jako původ národních jazyků (chceme-li přistoupit na líbivá a jednoduchá vysvětlení). To podstatnější vidím v tom, že Bůh ve shodě se svým slibem neřeší situaci dalším restartem lidských dějin v podobě potopy, ale vstřícným vložením se do lidských věcí – ne proto, že by se bál lidského vzepětí, ale proto, aby lidstvo uchránil před lidstvem – aby je nenásilně přiměl opustit cestu, která by je k nevyhnutelnému restartu po čase přivedla. Ve 21. století o tom víme své, když jdeme po cestě genetických manipulací a zahrávání si s rozbitou hmotou.

V závěru 11. kapitoly přichází na svět Terach, jeho syn Abram, jeho žena Sára a synovec Lot. Vesměs postavy, které změní starozákonní svět – ale o tom příště.

EVANGELIUM PODLE MATOUŠE, KAPITOLA 5, verše 1 - 12

Velké zástupy, opuštěné v posledním díle Toulek Knihou, přicházejí k vyvýšenině, na níž se Ježíš posadí a vyučuje. Skandálním způsobem. Zcela pominul zaslíbit blahoslavenství (tedy jakýsi „dobrý konec“) lidem s rodokmenem, lidem s rozsáhlým náboženským poznáním, lidem ostentativně zbožným, lidem zaslouženě dobře situovaným, lidem prozíravým. Ono „blaze vám“ zní nad pokornými, tichými, plačícími, milosrdnými, pronásledovanými, vyhlízejícími právo a těmi, komu (jak později vyzýval Erich Fromm) jde více o to „být“ než „mít“. Hned na začátku svého působení tak Ježíš vyhlašuje svůj manifest (jehož je dnešní text jen úvodem). Dává jasně najevo, že přišel „pročistit mlat“, řečeno s Janem Křtitelem. Vede hranici mezi vírou a náboženstvím, mezi „být“ a „mít“, mezi realitou a iluzí. Od prvního století našeho letopočtu až do dnů nás, čtenářů 21. století, je tato zřetelně nastavená hranice vždy připravena relativizovat naše představy a přetavit iluzi v realitu, ač se konvence a rozum vzpírají. Svítí na nás stejné slunce a prší stejná voda, jaké svítilo a jaká pršela na lidi tehdy. Kulisy světa kolem nás se radikálně změnily, místo beraních a volských rohů používáme mobily, místo kožených sandálů GoreTex, místo papýru IBM a místo oslů BMW. Uvnitř, ve svém nitru, jsme stále stejní

jako tehdy na úsvitu moderních dějin. Všichni. Ty i já, had
i Bůh.

Těším se na vás příště!

Váš Trabant

9. O CESTĚ DO NEZNÁMA, SOLI A SVĚTLE (Gen 11,31-32; 12,1-9 a Mt 5,13-16)

PRVNÍ KNIHA MOJŽÍŠOVA (GENESIS): KAPITOLA 11, verše 31 - 32 a DÁLE KAPITOLA 12, verše 1 - 9 (STARÝ ZÁKON)

Abrahamův příběh uvádí nový typ starozákonní literatury – praotecké příběhy. V Abrahámovi, Izákovi a Jákobovi můžeme sledovat tři základní způsoby víry. Zástupcem „poslušné víry“ je postava Abrahama, zástupcem „trpělivé pokory“ postava Izáka, „vítěznou statečnost“ představuje Jákob. (Později ještě připojíme příběh Josefa jako čtvrtý typ praotecké víry - „záchrannou moudrost“).

Abraham je tedy příkladem poslušné víry. V jeho příběhu se mimo jiné dozvíme, že poslušná víra není slabost, že poslušná víra není laciná a nekoupíme ji ve výprodeji, že poslušná víra není naivní, a že poslušná víra mění situace, okolnosti i okolí.

Na začátku příběhu ovšem ještě není Abraham, ale Abram, který se svým otcem Terachem, manželkou Sárrou a synovcem Lotem vyšel ze sumerského města Ur na cestu do